

Staza duhovnog viteštva Ahmed-ef. Mešića

Mubina Moker

Naučnoistraživački institut "Ibn Sina" u Sarajevu

Sažetak

Rad predstavlja skromni doprinos da se predstavi ličnost i rad velikog alima i *mesnevihana* iz Tuzle – Ahmed-ef. Mešića, poznatog kao Kadija, a u povodu 20-godišnjice njegova preseljenja na ahiret. Rad tretira Ahmed-efendijino putovanje stazom tarikata (*sejrisuluk*) u ozračju *Mesneville*. Njegov rad na *Mesneviji* posmatran je kroz dvije ravni: teorijsku i praktičnu. Na teorijskoj ravni predstavljen je Ahmed-efendijin prijevod prvog sveska *Mesneville* na bosanski jezik s komentarom kao i njegov autentični način “komuniciranja” s ovim znamenitim Rumijevim djelom. Praktična ravan u pristupu *Mesneviji* predstavlja Ahmed-ef. kao *mesnevihana* i utemeljitelja katedre *Mesneville* u Tuzli. Svaki segment Ahmed-ef. rada najvećim dijelom predstavljen je kroz njega samoga, odnosno riječi i stavove koje iznosi u komentarima prijevoda *Mesneville*.

Ključne riječi: Ahmed Mešić, *Mesnevija*, mesnevihan, mesnevihanstvo, sejrisuluk.

DOLAZAK PERZIJSKOGA JEZIKA U BOSNU I HERCEGOVINU ne može se motriti odvojeno od zavija, odnosno tekija, i ta činjenica ukazuje na uzajamnoprožimajuću sponu između gnoze i perzijskoga jezika, ali istovremeno predstavlja nit-razdjelnicu koja markira razliku

u poziciji i ulozi perzijskoga jezika u društveno-kulturnom bosanskom miljeu u odnosu na druga dva jezika, tj. arapski i turski. Na kojoj god ravni motrili perzijski jezik: vaninstitucionalnoj – kroz prizmu tekija i kućnih naučnih predavanja; institucionalnoj – kroz segment obrazovnog procesa u višim školama i medresama u jednom povijesnom periodu; u književnosti – kroz stvaralaštvo bošnjačkih pjesnika na perzijskom ali i turskom jeziku svaka od navedenih ravni nenametljivo i profinjeno zrači duhovnošću. Promoviranje gnostičkoga nauka posredstvom perzijskoga jezika zadržalo se kroz cjelokupnu povijest *mesnevihanstva*¹ u BiH sve do današnjega dana. Perzijski jezik, dakle, imao je zadatak etičko-gnostičkoga odgoja onih koji su posjedovali predispozicije, ali i dovoljno odvažnosti stupiti na duhovnu stazu u cilju približavanja arhetipu zbiljskoga čovjeka (*ādam-e haqīqī*), i u konačnici, izrastanja u “duhovne vitezove” (*ḡavānmardān*) svoga doba.

Ovaj rad predstaviti će jednoga od takvih “duhovnih vitezova”, derviša nakšibendijskog tarikata, Ahmeda Nuruddina, odnosno šejha hadži Ahmed-ef. Mešića – moga “duhovnog roditelja” i izravnog duhovnog Učitelja. Ahmed-ef., utemeljitelj katedre *Mesneviye* u Tuzli, jedan je od posljednjih *mesnevihana* u čijoj su ličnosti bili objedinjeni svi kriteriji nužni za tumačenje Mevlanine *Mesneviye* u skladu s višestoljetnom tradicijom *mesnevihanstva* na ovim prostorima.²

Biografija Ahmed ef. Mešića

Derviš Ahmed Nuruddin, šejh hadži Ahmed-ef. Mešić, poznat kao Kadija, rođen je 2. marta 1916. u Lipnici kod Tuzle. *Sibjan- mekteb*³ pohađao je u Lipnici. Školovanje je nastavio u Tuzli, gdje je 1928. završio *ruždiju*,⁴ a potom Behram-begovu medresu. Od 1932. do 1937.

¹ Tradicija prevođenja i tumačenja *Mesneviye* Mevlana Dželaluddina Rumija, jednoga od najvećih iranskih gnostičkih pjesnika iz XIII st.

² To su sljedeći kriteriji:

- da posjeduje pismeno ovlaštenje-idžazetnamu (*eḡāzatnāme*) ili usmenu dozvolu-izun (*iḡn-un*) od svoga šejha za tumačenje *Mesneviye*;
- da je vrstan poznavalac orijentalnih jezika: na prvom mjestu perzijskoga, a zatim arapskoga i turskoga;
- da je izvanredan poznavalac Kur’ana i hadiske znanosti, te da je njegov svjetonazor oblikovan a način života utemeljen na ovim autentičnim islamskim principima.

³ Početna škola u osmanskom obrazovnom sistemu, u rangu osnovne škole.

⁴ Svjetovna državna škola u rangu trogodišnje niže gimnazije u zapadnom obrazovnom sistemu normirana turskim zakonom o školstvu iz 1869.

pohađao je Šerijatsku sudačku školu u Sarajevu, koju je završio s odličnim uspjehom. Godine 1962, kao vanredni student, okončao je studij orijentalistike: arapski, turski i perzijski jezik na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Diplomirao je pred profesorima dr. Šaćirom Sikirićem i dr. Nedimom Filipovićem. Od kraja 1938. do 1953. obavljao je različite dužnosti u okviru IVZ-a u gradovima bivše Jugoslavije: Ljubinju, Stocu, Petrinji, Zagrebu, Puračiću. Od augusta 1953. do 1. oktobra 1977, kada je penzionisan, službovao je u Banovićima, Visokom i Sarajevu, radeći u komercijalno-finansijskom sektoru.

Ahmed-ef. duhovno putovanje počinje u tekiji u Visokom. Pod brižnom paskom šejha hadži Sulhi-ef. Hadžimejlića, visočkog kadije, koji ga je uveo u svijet gnoze i Mevlanine *Mesneviye*, prevaljivao je *mekame* (stupnjeve) *sejrisuluka* u skladu s principima nakšibendijskog derviškog reda. Od 1972. do 1976. i sam je u visočkoj tekiji držao ders iz *Mesneviye*. Ovlaštenje za rukovođenje *medžlisi-zikrom* po nakšibendijskom usulu dobio je 14. marta 1982. od strane Centra za nakšibendijski usul Bosne i Hercegovine u Visokom, odnosno od šejha hadži Sulhi-ef. Hadžimejlića i šejha hadži Omera Bukurevića. Za šejha nakšibendijskog tarikata promovirao ga je njegov šejh hadži Sulhi-ef. Hadžimejlić 1. septembra 1991. Iste godine Ahmed-ef. Mešić postao je i hadžija. Preminuo je 25. oktobra 1994. u Tuzli.

Autorski radovi hadži Ahmed ef. Mešića objavljeni za njegova života:

1. Ahmed, O. Mešić (1981), "Šta je zapravo islam", *Takvim*, str. 88–110.
2. Ahmed, O. Mešić (1984), "Kuransko poimanje šerijatskih propisa i njihova primjena u praksi", *Takvim*, str. 59–84.
- Derviš Ahmed Nuruddin (1993), "Poruka silovanim ženama", *Islamska misao*, br. 155, str. 25–27.

Radovi objavljeni posthumno:

Prijevod

1. Abdul-Kadir 'Îsâ (1998), *Istine o tesavvufu*, s arapskog preveo Ahmed Mešić, Odbor Islamske zajednice, Tuzla

Autorski radovi

1. Derviš Ahmed Nuruddin (2003), *Šta je islam i šta islam nudi čovječanstvu*, Medžlis Islamske zajednice, Tuzla

2. Derviš Ahmed Nuruddin (1995), “Kur’an kao duhovna inspiracija”, *Hikmet*, period VII, br. 2, str. 71–75.
3. Ahmed O. Mešić (1995), “Nekoliko stihova Mesneville o ženama”, *Hikmet*, period VIII, br. 5, str. 215–218.
4. Ahmed Mešić (1996), “Ittequl-lâhe”, *Hikmet*, period IX, br. 9–12, str. 236–240.
5. Ahmed Mešić (1996), “Institucija odgovornosti i krivično pravne sankcije u šerijatskom pravu”, *Hikmet*, period XIV, br. 1–2, str. 34–42.

Neobjavljeni radovi

1. Moulânâ Ğalâloddîn Rûmî, *Al-Masnavî al-ma’navî*, (svezak I), prijevod i komentar: Ahmed Mešić
2. Moulânâ Ğalâloddîn Rûmî, *Al-Masnavî al-ma’navî*, (svezak II, prevedena 2603 stiha), prijevod i komentar: Ahmed Mešić
3. Ahmed Mešić, *Eseji*

Sejrisuluk uz Mesneviju

Na početku rada, predstavljajući Ahmed-ef., prednost sam dala njegovoj tituli derviša i duhovnome imenu Ahmed Nuruddin, poštujući vrijednosti na kojima je temeljio svoj svjetonazor, a koje su sadržane u ovim njegovim riječima:

“Ja ne volim raznorazna titulisanja ni efendijanja, meni je najslađe da budem derviš, ali po mogućnosti pravi derviš. Neću, međutim, ni ružiti onoga ko me dobronamjerno nazove šejhom. Meni je stalo da me moj HALIK (Stvoritelj) i RAZIK (Hranitelj), Allah Uzvišeni, primi i prizna kao svog poslušnog, mizernog roba, a kako će me ljudi zvati, to uopšte nije važno – bar za mene [...] Ovo govorim iskreno, jer iskrenost mora biti odlika svakog pravog derviša! [...] Najveći derviški mekam stepen je da čovjek bude ‘abdi zelil’ (najsitniji i najsiromašniji rob Allaha Uzvišenoga). Meni je mnogo stalo do toga da kod svoga Rabba i kod ljudi budem čovjek i to po mogućnosti dobar čovjek. Oko toga se trudim, pa slijedite me, o moji derviši! Ovo je najbolja i najveća titula! Mimo nje meni ne treba druga!”⁵

⁵ Iz govora Ahmed-ef. održanog u Šarenoj džamiji u Tuzli, 4. džumadel-ula 1414. po H. / 20. oktobra 1993. na svečanosti prijema novih derviša u nakšibendijski tarikat.

Ozbiljenje istinskog čovjeka (*ādam-e haqīqī*) za hadži šejha Ahmed-ef. znači vlastitim načinom života posvjedočavati robovanje Bogu, odnosno njegovati i slijediti Poslanikov, alejhisselam, sunnet, budući da je čisto robovanje odrednica Muhammedove duhovne zbilje.⁶ Istinski se čovjek u svakome vremenu prepoznaje po suštinskim osobinama svoga bića, a to su istinitost (*sedq*) prema Bogu, samome sebi i drugim ljudima i iskrenost (*exlās*). Ove osobine, zapravo ozbiljene duhovne razine,⁷ plod su potpunog uranjanja u kontempliranje Božije zbilje, koje u konačnici vodi do posvjedočenja da se u svemu što postoji očituje samo jedna (sve-) Prisutnost. Njegujući ove osobine u vlastitome biću i utiskujući ih svakoga trena u svoju ovosvjetovnu i onosvjetovnu stazu, hadži šejh Ahmed-ef. je dostojan da ga se nazove *robom Božijim* u punini sveukupnosti i sveobuhvatnosti značenja sadržanog u ovoj najuzvišenijoj duhovnoj tituli, jer je njegovo biće zračilo snagom vjerovanja obznanjenog u predaji o *ihsānu*: *Da obožavaš Allaha, dželle šanuhu, kao da Ga vidiš.*

Dakle, krajnja i potpuna iskrenost u nakani (*niyyat*) riječima i djelovanju mogla bi se uzeti kao temeljna odrednica Ahmed-ef. ličnosti koja se u svoj svojoj punini ozbiljuje kroz njegov pristup i odnos prema *Mesneviji*. O nakani da počne prevoditi *Mesneviju* kaže: [...] *Meni, zapravo, nije stalo do toga šta će ko reći i misliti o ovom mom skromnom radu, budući da ja to ne činim ni radi sticanja ugleda i slave niti radi materijalne koristi, nego samo zato da bih ovo štivo i ove misli – koliko znam i mogu – približio našem čovjeku.*⁸

A evo slike “našeg čovjeka” od prije dvadesetosam godina, iz pera Ahmed-ef.:

⁶ Nema niti jednog značenja uzvišenijeg od robovanja, niti za vjernika ima potpunijeg i savršenijeg imena od imena “rob”. Stoga je Bog, neka je veličanstveno Njegovo ime, opisujući noć Mi’radža i najuzvišenije trenutke Poslanikove u njoj kazao: “Slavljeno je, čisto i uzvišeno Biće Onoga, Koji je noću odveo *roba* Svoga (Muhammeda), od Mesdžidul-Harama do Mesdžidul-Aksaa” i “pa je objavio Njegovu *robu* (Poslaniku) što je objavio”. (Kur’an, Al-Isrā’: 1; An-Nağm: 10). Da je postojalo ime uzvišenijega značenja od imena “rob”, Bog bi ga oslovio njime; *Tarjome-ye Resāle-ye Qoşeyriyye*, str. 306.

⁷ Vidjeti: Mubina Moker, *Duhovne postaje poslanikā u svjetonazoru šejha Attāra*, Sarajevo, Naučnoistraživački institut Ibn Sina, 2007, str. 8.

⁸ Iz neobjavljenog Ahmed-ef. Predgovora prijevodu prvog sveska *Mesnevije*, str. 3. Ahmed-ef. nije naznačio datum kada je napisao predgovor. Napominjem da sam za potrebe ovoga rada sama izvršila numerizaciju Pogovora i Predgovora.

“I dok je stanje našega negativno amerikaniziranog i automobiliziranog islamskog ‘vjernika’ ovakvo (čast izuzecima i iznimkama, kojih svakako, Božijom voljom, ima), tj. da mu je glavni životni cilj panem et circenses – hljeba i igara, mezeta i utakmica, dotle mladi Englezi u Engleskoj čitaju prijevode *Mesnevice* na engleski jezik, pa onda iz Engleske ‘zapnu’ u Konju, u Turskoj, i tamo u turbetu Mevlana Dželaluddina javno primaju islam kao svoju vjeru i uvjerenje. Jer, *Mesnevia* ih uči da ima i vrjednijeg življenja od amerikaniziranog i da je mir duše koji ulijevaju tesavvuf i *Mesnevia* blagorodniji i vrjedniji za čovjeka od automobila i svih drugih tehničkih dostignuća od svakog bogatstva kojeg su oni presiti, ali im nedostaju duševni mir i spokojstvo.”⁹

Odnos prema *Mesnevi*, zapravo, proistječe iz načina na koji je Ahmed-ef. razumijevao i tumačio *sejrisuluk* – stazu čovjekova upotpunjenja. Naime, on je smatrao da se spoznavanje duhovnih zbilja i izrastanje u istinskoga gnostika (*āref*) postiže na dva načina:

“Uz Allahovu, dželle šanuhu, pomoć i uputu, jer bez Njegove pomoći i upute nema ništa, i druženjem s onima koji su to ranije postigli (derviši, šejhovi)”;

“Uz Allahovu, dželle šanuhu, pomoć i uputu i čitanjem i proučavanjem knjiga koje su takvi ljudi o ovoj temi ranije napisali, pa prema tome čitanjem i proučavanjem *Mesnevice*”.¹⁰

Naredni Mevlanin stih kojem Ahmed-ef. poklanja posebnu pažnju markirajuća je odrednica ovakvog stava:

گرم دارانم مرا گوری کنند طعمهٔ ماران و مورانم کنند

Gjermdârânem merâ gjûrî kjenend / tu'me-i mârân ve mûrânem kjunend.¹¹

⁹ Iz neobjavljenog Ahmed-ef. Pogovora prijevodu prvog sveska *Mesnevice* od 14. rebiul-evvela, 1405. po H. / 6. januara 1985, str. 3. Zanimljivo je da je Ahmed-ef. za svoj prijevod prvog sveska *Mesnevice* napisao i Predgovor i Pogovor ističući da je tokom višegodišnjeg prevođenja, pod utjecajem *Mesnevice*, prolazio kroz različita stanja te da je iz tog razloga ovako postupio.

¹⁰ Ibid., str. 4.

¹¹ U stihovima će se primjenjivati autentična transkripcija Ahmed-ef. Mešića. Mogli bismo je naznačiti kao praktičnu fonetsku transkripciju prilagođenu ortografskim pravilima bosanskog jezika. U nastavku će biti predložena rješenja koja je u obilježavanju perzijskih i arapskih konsonanata dao Ahmed-ef.: za konsonant ʿ (*hemze*) odabran je dijakritički znak -; za konsonante ت (*te*) i ط (*tā*) odabran je jedan

(Moji poštovaoci, moji prijatelji) *Moji najdraži* (žena i djeca), (moji učenci) *iskopat će mi jedan grob – i tamo me staviti kao obrok hrane zmijama i mravima* (pa je pitanje hoće li od moga tijela štogod ostati kada se oni najedu. Možda će nešto i ostati – kosti, a možda i neće, jer će i njih pojesti!)¹² (M1: 3270)

U kontekstu ovakvog stava moglo bi se kazati da je odnos Ahmed-ef. prema *Mesneviji* počivao na dvjema ravnama, teorijskoj i praktičnoj. Teorijska ravan predstavlja prijevod prvog sveska *Mesnevije* s perzijskog jezika zajedno s komentarom, i 2603 stiha drugog sveska, a praktična je uspostava katedre *Mesnevije* u Tuzli. Zajednička osobenost i povezujuća nit između ovih dviju ravni, koja je i krajnji cilj rada i djelovanja Ahmed-ef., jeste *iršād* (uputa): na teorijskoj ravni – čitateljà, a na praktičnoj – slušateljà *Mesnevije*. *Iršād* je neophodan kako bi iznova potvrdio Ahmed-ef. iskrenost u *nijjetu*, a to je “trgnuti” čovjeka iz duhovnoga mrtvila i naučiti ga kako da ostvari iznutarnju bliskost s Mevlaninim gnostičkim naukom.

grafem, latinični ekvivalent t; za konsonante ث (se), س (sīn) i ص (sā) odabran je latinični ekvivalent s; za konsonante ح (he), خ (xe) i ه (he) odabran je latinični ekvivalent h; za konsonante ذ (zāl), ذ (ze), ض (zād) i ظ (zā) odabran je latinični ekvivalent z; za konsonant ع (ajñ) primijenjene su dvije opcije: ili latinični ekvivalent ’, ili rješenje s dvama grafemima ea; za konsonant غ (gajñ) odabran je latinični ekvivalent g; za konsonant ق (qāf) odabran je latinični ekvivalent k; za konsonant ك (kāf) data su dva grafema kj; za konsonant گ (gāf) data su dva grafema gj; za konsonant و (vāv) kada ima sonantsku i konsonantsku vrijednost odabran je latinični ekvivalent v. Ovaj “sistem transkripcije” namijenjen za širu upotrebu treba razumijevati u kontekstu njegova *nijjeta* u pristupu *Mesneviji*, tj. približiti je svima koji imaju duhovne predispozicije za čitanje i proučavanje ovoga djela bez obzira na njihov obrazovni nivo.

¹² Kako tokom pisanja rada na raspolaganju nisam imala Ankarevijev rukopis kojim se koristio Ahmed-ef., stihovi na perzijskom dati su prema izvorniku: Moulawī, *Masnavī Ma’navī*, be tashīh wa pīšgoftār ‘Abdol-Karīm Sorūš, Tehrān: Entešārāt-e ‘elmī va farhangī, 1378 (1999). Svaka eventualna razlika između ovih dvaju izvornika bit će naznačena u fusnoti, kao u ovom primjeru, gdje je stih kod Sorūša napisan u drugom licu jednine i glasi:

گرم دارانت تو را گوری کنند طعمه موران و مارانت کنند

Gjermdârânet torâ gjûrî kjenend / tu’me-i mûrân ve mârânet kjunend

Promjena lica ne utječe na suštinsko značenje stiha koje ostaje nepromijenjeno:

Tvoji najdraži, iskopat će ti jedan grob -

i tamo te staviti kao obrok hrane mravima i zmijama.

Teorijska ravan u pristupu *Mesneviji*

Metod prevođenja

Ahmed-ef. *Mesneviju* je razmatrao, prije svega, na gnostičkoj ravni, što je odredilo i metod njegova prevodilačkog rada. On se ne bavi književno-estetskim vrijednostima djela. Njegov je prijevod prozni; prije bi se moglo kazati da je to komentar, budući da su kod gotovo svakog stiha u zagradi data dodatna pojašnjenja. *Mesneviju* je prevodio s izvornika na perzijskom jeziku štampanom prema Ankarevijevom rukopisu.¹³ Svoj prijevod stiha Ahmed-ef. komparirao je s prijevodima na arapski jezik dr. Kefafija (*Kafāfi*)¹⁴ i Abidin-Paše (*Ābidīn Pāšā*) na turski jezik.¹⁵ Kada bi uočio da postoje razlike između ovih dvaju prijevoda, ukoliko su one bile formalne, nije im pridavao značaj. Međutim, ako se radilo o razlikama semantičke prirode, naveo bi i arapski i turski prijevod, te potom iznio vlastito razumijevanje značenja stiha, naglašavajući pri tome koji je prijevod, po njegovu mišljenju, bliži perzijskom izvorniku. Ukoliko bi procijenio da je neophodno, u nastavku bi dao vlastiti

¹³ Ismā'īl 'Anqarawī, *Kitāb al-Maṭnawī al-ma'nawī*, Ištānbūl, 1288. po H. / 1873.; za ovaj primjerak *Mesnevi*e vezan je jedan zanimljiv detalj na koji ukazuje Ahmed-ef., želeći time istaknuti kontinuiranu tradiciju proučavanja *Mesnevi*e na našim prostorima, budući da je ovaj primjerak štampan oko 110 godina prije nego što se Ahmed-ef. odvažio na njezino prevođenje. Naime, na 89. str. knjige nalazi se stih:

ای خدايا ممسكان را در جهان تو مده الا زبان اندر زبان

Ej hudājā, mumsikjān rā der džihān / tu medih illā zijān ender zijān.

Na margini, pored stiha, arebicom je napisan prijevod:

Ej Bože, ko ne dijeli na dunjaluku / Ti mu ne daj do štetu u šteti.

Ispod prijevoda napisano je prezime "Velagić"; (Predgovor, str. 5).

¹⁴ Mohammad 'Abdossalām Kafāfi, *Šarḥ-i maṭnawī* (I, II), Al-maktabat al-'ašriyye, Beyrūt, 1966. U Predgovoru prijevodu drugog sveska *Mesnevi*e (str. 4.) Ahmed-ef., u znak poštovanja, naveo je sažetu biografiju dr. Kefafija i preveo njegov Predgovor prijevodu drugog sveska *Mesnevi*e. Stoga će se i ovdje navesti nekoliko biografskih podataka o dr. Kefafiju, na temelju Ahmed-ef. predgovora: Dr. Muhammed Abdusselam Kefafi rođen je 1921. Od 1939. do 1946. obrazovao se na Kairskom univerzitetu, gdje je stekao diplomu iz književnosti i orijentalnih jezika. Postdiplomski studij pohađao je na Univerzitetu u Londonu u periodu 1946–1950. Magistrirao je u oblasti bibliotekarstva, a doktorirao u oblasti filozofije. Bio je profesor na Kairskom univerzitetu. Od 1953. do 1955. održao je niz predavanja na američkim univerzitetima. U školskoj 1964./65. i 1966./67. obavljao je dužnost dekana Filološkog fakulteta Univerziteta u Bejrutu.

¹⁵ Ġalāloddīn Rūmī, *Kitāb al-Maṭnawī al-ma'nawī*, šarḥ wa tafsīr: 'Ābidīn Pāšā, Ištānbūl, 1306. po H. g. (šest svezaka).

komentar, upotpunjujući ga komentarima dr. Kefafija ili Abidin-paše. Jedna od osobnosti prijevoda jeste i u tome što Ahmed-ef., strepeći da bi stih mogao biti nepravilno shvaćen, opetovano poziva čitatelja da nadiđe sferu doslovnog razumijevanja stiha, ukazujući na slojevitost alegorijskih značenja sadržanih u njemu koja će svakom čitatelju omogućiti razumijevanje stiha u skladu s vlastitom duhovnom razinom.

Komuniciranje s *Mesnevijom*

Jezičko-stilske osobnosti Ahmed-ef. naglašavao je jedino kada bi “u naletu” ushićenja ljepotom perzijskoga stiha želio vlastitu emociju podijeliti s čitateljem. I upravo taj nepatvoreni i čisti izljev emocija temelj je njegova “komuniciranja” s *Mesnevijom*. On svim svojim bićem uranja u Mevlanin poetski svijet, razastirući pred čitateljem vlastitu dušu, što ovom prijevodu daje nesvakidašnju i autentičnu originalnost. Koliko je Ahmed-ef. naglašavao objelodanjivanje interakcijskog odnosa djelo-recipient svjedoče sljedeće riječi – *emanet* eventualnom izdavaču:

Ako bilo ko i bilo kada dođe u priliku da ovo što sam ja uradio umnožava na bilo koji način (štampanjem, šapirografisanjem i sl.), ja ga najljepše molim da ne izostavlja ni one dijelove gdje su došla do izražaja lična osjećanja moje malenkosti, dakle ono što nije ni tekst Mevlanata ni komentar drugih prevodilaca i komentatora, nego je pisani izljev mog duhovnog doživljaja. Ovo je moja vruća želja, a mislim da je to i moje pravo, te da niko – ni po Božijim ni po ljudskim zakonima i moralnim principima – nema pravo da to odbacuje i tako uništava. *Fe men beddelehû beade mâ semî'ahû fe innemâ ismuhû aallezîne jubeddilûnehû innellâhe semî'un alîm*¹⁶ – Onaj ko izmijeni (ovu moju) oporuku nakon što je čuo njen sadržaj, grijeh za njeno mijenjanje pašće na njega ili na one koji to urade, jer Allah sve čuje i sve zna (Kur'ân, El-Bekare: 181).¹⁷

Stihovi koji slijede u nastavku ukazuju na neke segmente Ahmed-ef. “komuniciranja” s *Mesnevijom*:

ای دل آنجا رو که با تو روشن اند وز بلاها مر تو را چون جوشن اند

Ej dil ândžâ rev kji bâ tu rûšen end / vez belâ hâ mer tu râ çun dżûšen end.

¹⁶ فمن بدّله بعد ما سمعه فإنما اثمه على الذين يبذلونه إن الله سميع عليم

¹⁷ Iz Pogovora prijevodu prvog sveska *Mesneviye*, str. 6.

O srce (moje, o dušo, o čovječe, o dervišu), idi tamo gdje će s tobom lijepo postupati (gdje će te lijepo primiti) / I gdje će ti (to društvo) biti zaštitna od svih belaja (od svih nesreća i neugodnosti).

“To mjesto gdje te Mevlana upućuje jeste tarikat, tekija, *muršid*, duhovni učitelj.”

“Dr. Kjekfafi: Pjesnik ovdje počinje svoj govor upućen *muridu*, učeniku, kandidatu za derviša, pa mu objašnjava prednost koju nad njim ima njegov *muršid*, učitelj, voditelj kroz tarikat. *Muršid* jeste nur, svjetlost koja natkriljuje učenika, i on je taj koji učenika čuva od iskušenja ovog materijalnog svijeta i njegovih belaja, nesreća i neugodnosti.”

در میان جان تو را جا می کنند تا تو را پر باده چون جامی کنند

Der mijâni džân tu râ džâ mî kunjend / tâ tu râ pur bâde čun džâmî kunjend.

(Idi tamo) *tamo će tvojoj duši napraviti mjesto* (tako da ćeš biti pun aška, opojnog pića) / *Jer ćete* (tim aškom) *tim pićem napuniti kao što se puni čaša.*

“Aman, aman! Derviš Ahmede Nuruddine, trči tamo, trči da što prije stigneš jer ti je izostanak iz tog sijela pravi gubitak.”

در میان جان ایشان خانه گیر در فلک خانه کن ای بدر منیر

Der mijâni džâni išan hâne gîr / der felekj hâne kunj, ej bedri munîr.

Uzmi (napravi) *sebi kuću među njihovim dušama* (među dobrim ljudima, među dervišima) / *Napravi sebi kuću* (na nebesima) *u kozmosu, o sjajni mjeseci* (o dobri čovječe što svijetliš kao puni mjesec).

“Bravo, sto puta bravo, ej Mevlana Dželaluddin! Niko, ama baš niko kao ti ne umije, ne zna ovo kazati ovako lijepo, slatko, ugodno razgovorljivo, neopisivo lijepo. Treba to samo osjetiti svim svojim srcem i dušom. Hvala ti, puno ti hvala! Ovim svojim riječima ti razgaljuješ umorne duše, ulijevaš im hrabrost i slobodu, i tako dalje, i tako dalje! Nemoguće je kazati sve što bi se moglo povodom ovih krasnih stihova koje nam pjeva Mevlana.”¹⁹

U nastavku će se ukazati na još nekoliko značajki koje su duboko utisnute u Ahmed-ef. tumačenje *Mesnevice* a koje smatram bitnim za oblikovanje cjelovite slike o njegovoj kompleksnoj ličnosti u svijesti

¹⁸ Sorūš: زآن

¹⁹ *Mesnevija* II, stihovi 2575–2578 (prema numeraciji Ahmed-ef. rukopisa).

čitatelja, ali i stoga što se u njima reflektira iskreni i istinski *derviški edeb*²⁰ u svoj svojoj punini, *edeb* koji je Ahmed-ef. pomno njegovao i čuvao za života i nastojao ga ovjekovječiti i na stranicama svoga prijevoda *Mesnevi*e:

a. Navođenje brojnih atributa uz Allahovo, dželle šanuhu, ime u znak ljubavi “najsitnijeg i najsiromašnijeg roba” prema *Rabbu*:

Moj Veliki Dost, Sveznajući, Svemogućí Stvoritelj, Istiniti, Samostalni i Neovisni, Milostivi zaštitnik, Allah dželle šanuhu ve dželle dželaluhu ve amme nevaluhu (Uzvišeno je Njegovo Biće, velika je Njegova Sila i Moć, a sveopća je Njegova Dobrota);

b. Navođenje brojnih atributa i atributivnih sintagmi uz Poslanikovo, alejhisselam, ime iznjedreno iz Ahmed-ef. nutrine koje sublimiraju duboko poštovanje prema Poslanikovoj ličnosti:

“A što se tiče Muhammeda Mustafe, kojem mi upućujemo svoje najljepše pozdrave kao svom efendiji – uzvišenom Božijem poslaniku – koji je poslat od Er-Rahmâna - Milostivoga Allaha, dželle šanuhu – kao jedan veliki okean visokih spoznaja, on će do Sudnjeg dana ostati FAHRI ÂLEM – ponos svih svjetova i ULUL-ELBÂB – nosilac najviših umnih sposobnosti. Ta njegova imena i njegova uzvišena svojstva su bâkî ve džâvidî – vječna i neprolazna.”

c. Uza svako spominjanje Mevlane, kojeg je oslovljavao i kao “naš duhovni Učitelj” puno navođenje atributivne sintagme: *kuddise sirruh-usami hazretleri*.

d. Odnos prema čitatelju utemeljen na posebnom uvažavanju iskazanom kroz atribut “poštovani” te nastojanje da ga inicira na čitanje i promišljanje o porukama *Mesnevi*e kroz izravno upućeni poziv: “Zato čitajmo dalje”; “Zato hajdemo dalje”; “Neka poštovani čitalac dobro promisli o ovim Mevlaninim stihovima”; “O ovome treba mnogo i duboko razmišljati, jer se iz ovoga može izvući mnogo zaključaka!”²¹

²⁰ U pojmu *edeb* sadržana je sveukupnost gnostičkog svjetopogleda i kodeksa ponašanja utemeljenog na njemu. *Edeb* objedinjuje sljedeća značenja: odgojenost, vaspitanje; lijepo ponašanje, uljudnost, uglađenost, pristojnost, učtivost; vidjeti: Teufik Muftić: *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, 1997, Sarajevo, str. 18.

²¹ Navedeni atributi i atributivne sintagme kontinuirano se ponavljaju kroz čitav

e. Akcentiranje na učenju *dove* uz one stihove u kojima se i Mevlana izravno obraća Bogu.

Naredni primjer pokazat će nemjerljiva prostranstva Ahmed-ef. duhovnih obzorja sadržanih u *dovi* čija je svaka riječ duboko prožeta kosmopolitizmom i humanizmom, upravo onim vrijednostima na kojima je i Mevlana temeljio svoj svjetonazor:

ای خدا جان را تو بنما آن مقام که در او بی حرف می روید کلام

Ej Hudâ, džân râ tu binmâ ân mekâm / kji der u bî harf mî rûjed kjelâm!

O moj Bože, Ti pokaži (mojoj) duši (pravac tog kretanja) taj položaj / u kome govor teče bez slova i glasova!

“Ovo je dova, molitva, koja onima koji su spoznali duhovne istine, donosi povećanu sreću i duševno zadovoljstvo, jer mole da Bog, dželle šanuhu, pomogne njihovim dušama da nađu to mjesto u kome se govor odvija bez glasova i slova, harfova, a to je čisto mjesto na Sudnjem danu u kojem neće biti straha i brige, nego smirenost i zadovoljstvo. Boga, dželle šanuhu, molimo da ovo daruje i svima onima koji su nama mili i dragi, a to su svi ljudi, jer smo svi braća po Ademu i Havvi, alejhimusselam! Amin, ja Rabbel-alemîn!”²²

Ovdje želim ukazati na još jedan važan detalj u kojem se jasno, kao u uglačanom zrcalu, reflektira duboko poštovanje koje je Ahmed-ef. njegovao prema *Mesneviji* i svakoj njezinoj riječi. Naime u uvodu *Mesnevije*, između ostalog, se kaže:

“[...] Ovo (*Mesnevija*) je lijek za srca, ovo je razgaljivanje tuge (utjeha žalosti), ovo je otkrivač (tumač) Kur’ana, ovo je obilje nafake (opskrbe), ovo je popravljavanje morala i ponašanja (ljudi). ‘Ruke melekja, anđelâ, plemenitih dobričina (*kjirâmun kjâtibûn* – časni pisari) dozvoljavaju da ovo rukama dodiruju samo čisti, jer je ovo objava od Gospodara svjetova.’ ‘Ovo nema manjkavosti i nedostataka ni na početku ni na kraju (ni sprijeda ni otraga)’, ovo Allah nadzire i pazi, čuva, a ‘On je Najbolji čuvar, On je Najmilostiviji’ [...].”²³

prvi svezak Ahmed-ef. prijevoda *Mesnevije* s komentarom te se neće navoditi brojevi stranica.

²² Prijevod i komentar stiha br. 3140, *Mesnevija* I (prema numeraciji Ahmed-ef. rukopisa).

²³ Ahmed-ef. prijevod Uvoda u prvi svezak *Mesnevije*.

Duboko promišljajući o svakoj Mevlaninoj riječi i utiskujući je u svoje srce, nakon što je okončao prijevod prvog sveska *Mesneviye*, Ahmed-ef. na kraju svog pogovora dao je uputu čitatelju kako treba pristupiti ovome djelu:

“Na kraju:

Eventualnom čitaocu ovog mog rada, islamskom vjerniku, preporučujem da ove retke čita sa abdestom, pod abdestom, tj. nakon što je izvršio propisano i uobičajeno islamsko umivanje i pranje, propisano za obavljanje namaza i prihvatanje Kur’ana, a. š.”²⁴

Premda je, vjerovatno iz prevelike skromnosti, Ahmed-ef. kazao da “ne očekujem da se ovaj moj rad smatra ‘naučnim’ radom”, ipak se ova tvrdnja ne može *a priori* prihvatiti. Referentna djela koja je Ahmed-ef. iščitavao, radeći na prijevodu prvog sveska *Mesneviye*, a koja su mu pomogla u njegovu pravilnom razumijevanju Mevlanina nauka, i na koja se, također, poziva u svojim komentarima stihova, najbolji su pokazatelj znanstvenoga pristupa u prevođenju *Mesneviye*. Stoga, na kraju ovoga dijela rada, donosim bibliografiju izvora kojima se služio Ahmed-ef.:²⁵

1. Ismā’īl Farroḥ Efendī, *Tafsīr-i mawākib*, Ištānbūl, 1320. po H.
2. Ni‘matollāh bin Maḥmūd al-Naḥḡawānī, *Al-Favātiḥ al-ilāhiyye wa al-mafātiḥ al-ḡeybiyye*, Ištānbūl, 1325. po H.
3. *Kur’an s prevodom*, Besim Korkut, Sarajevo, Orijentalni Institut, 1978.
4. *Kur’an Časni* (prijevod i tumač), preveli: Hafiz Muhammed Pandža i Džemaluddin Čaušević, Sarajevo, 1937.
5. Ġalāloddīn Rūmī, *Kitāb al-Maṭnavī al-ma’nawī*, šarḥ wa tafsīr: ‘Ābidīn Pāšā, Ištānbūl, 1306. po H. (šest svezaka).
6. Ismā’īl ‘Anqarawī, *Kitāb al-Maṭnavī al-ma’nawī*, Ištānbūl, 1288. po H. (1873).
7. Mohammad ‘Abdossalām Kafāfī, *Šarḥ-i maṭnavī* (I, II), Al-maktabat al-‘ašriyye, Beyrūt, 1966.
8. Šaćir Sikirić, *Gramatika perzijskog jezika*, Sarajevo, 1952.

²⁴ Pogovor, str. 8. Na samom kraju Pogovora, nakon upute čitatelju, kao izraz zahvale Allahu, dželle šanuhu, za uspješno okončani rad, slijedi Ahmed-ef. prijevod sure *Al-Fātiha*.

²⁵ Izvori su navedeni prema redoslijedu koji je Ahmed-ef. naznačio u Pogovoru, str. 7.

9. Šaćir Sikirić, *Perzijska hrestomatija*, Sarajevo, 1952.
10. Mohammad Hoseyn ben Xalaf Tabrīzī, *Borhān-e qāte'*, Istānbūl, 1302. po H.
11. Müller, *Farhang-e fārsī - rūsi*, Moscow, 1950.
12. Šamsoddīn Sāmī, *Qāmūs-e torkī*, Istānbūl, 1317. po H. (I tom)
13. Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, Sarajevo, El-Kalem, 1973.
14. Xarpūtī, *Šarh-e qasīde-ye borde*, Istānbūl, 1316. po H.²⁶

Praktična ravan u pristupu *Mesneviji*

S kazivanjem *Mesnevije* u Tuzli Ahmed-ef. krenuo je početkom 1990. Ders je držao nedjeljom, nakon ikindijskog namaza, u Jalskoj džamiji u Tuzli. Od samog početka Ahmed-ef. želio je institucionalizirati ders *Mesnevije* kroz njegovo uključivanje u program aktivnosti Odbora IVZ-a u Tuzli. U tom je cilju Odboru podnio pismeni zahtjev o formiranju Katedre za *Mesneviju* u Tuzli i održavanje zikra po nakšibendijskom usulu. Na sjednici od 26. jula 1990. godine Odbor IVZ-a Tuzla udovoljio je ovom zahtjevu te je katedra *Mesnevije* i ozvaničena.

Kao što je kazano ranije, ders *Mesnevije* imao je cilj *iršād* – uputu prisutnih slušateljâ. Uputa nije predstavljala tek puko slušanje dera, nego je proces upućivanja započinjao ulaskom u džamiju i pristupanjem krugu slušateljâ. Ders *Mesnevije*, u svim njegovim segmentima, imao je odgojno-etički karakter i predstavljao je vrhunski kodeks lijepog *islamskoga edeba* koji se reflektirao u Ahmed-ef. ličnosti i načinu na koji je držao ders; držao ga je u klečećem položaju, podvijenih koljena, u stanju krajnje skrušenosti i poniznosti. Ovaj kodeks ponašanja, koji su njegovali svi naši *mesnevihani*, prepoznaje se u sljedećoj predaji o *edebu*:

Prenosi se od Ali ibn Osmana el-Džellabija (*‘Alī ben ‘Osmānol-Ġallābī*), neka je Allah zadovoljan njime, da je u Kemendu, selu u pokrajini Horasan, susreo čovjeka koji je bio veoma poznat u tom kraju. Zvali su ga Edib Kemendi (*Adīb Kamandī*). Bio je oličenje najpotpunijih moralnih

²⁶ Nakon navedene bibliografije Ahmed-ef. izražava autorima zahvalnost sljedećim riječima: “Svima njima sam duboko zahvalan jer su mi njihovi radovi omogućili da uradim ovaj posao. Bez njihove pomoći ja to ne bih mogao da uradim. Zato dušama onih koji su preselili u bolji svijet molim i prizivam Božiji rahmet, milost i oprost grijeha, a živima želim dug i sretan, koristan i plodotvoran život i rad u dobrom zdravlju” Pogovor, str. 7.

vrлина. Dvadeset godina taj čovjek proveo je stojeći na nogama. Otpočinuo bi samo na sjedenju u namazu. Upitali su ga za razlog takvoga ponašanja. Reče: “Nisam još dosegnuo tu duhovnu razinu da mogu sjediti u prisustvu Boga”.²⁷

Način izlaganja

Početak dersa iz *Mesnevice* čije segmente prenosim u nastavku predstavlja svojevrsnu “duhovnu inicijaciju” i pripremu slušateljâ na njezino kazivanje kako bi njihova srca bila pripravna za *iršād* – uputu:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Kod Allaha molimo zaštitu od prokletog šejtana”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime i uz ime Allaha Sveopćeg Dobročinitelja Milostivoga”

أَوَّلُ اللَّهِ

“Najprvi je Allah, najprije /spominjemo/ Allaha i Njegovo Ime. On je postojao kad niko i ništa drugo osim Njega nije postojalo.”

آخِرُ اللَّهِ

“Posljednji je Allah, On ostaje najposljednji, On ostaje živ i samopostojeći, neovisni, kada sve drugo što je nekada bilo živo, bude pomrlo, On je jedini nasljednik koji nikada neće umrijeti ni nestati.”

ظَاهِرُ اللَّهِ

“Allah je kao Stvoritelj jasno vidljiv po svojim stvaranjima i po svojim stvorenjima, jer je On jedini Stvoritelj. Drugi osim Njega mogu da stvaraju nešto novo od onoga što je On prije stvorio, a nikako ne mogu da stvaraju nešto novo iz ničega što ranije nije postojalo u bilo kom obliku. Njegovo je stvaranje, dakle, osnov za sve druge izrade osim Njegovog stvaranja.”

بَاطِنُ اللَّهِ

²⁷ Hoğvîrî, *Kaşfol-mahjüb*, tashîh: W. Žukovski, Entešârât-e Tahûrî, Tehrân, 1376 (1997), str. 434.

“Allah je skriven, nevidljiv našim očima. Njega ne možemo da vidimo na ovom svijetu kao što ne možemo da vidimo struju, električnu energiju, a ipak svi znamo da ona postoji i niko nas ne bi mogao uvjeriti da ona ne postoji. Ne upoređujemo Allaha Uzvišenoga sa električnom energijom, jer On stvara i električnu energiju, ali nam ovo služi kao ubjedljiv dokaz da nešto može da postoji i da mi to čvrsto znamo, ali da ne možemo da vidimo to što zaista postoji.”

مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ اللهُ

“U koga na srcu i jeziku bude ALLAH, to jest ko bude stalno i mnogo, svakom prilikom kada mu je to moguće, sjećao se Allaha i Njegovog Časnog Imena i izgovarao to Njegovo Ime i molio Ga”

فَمَعِينُهُ وَ نَاصِرُهُ فِي الدَّارَيْنِ اللهُ

“njemu, to jest takvom čovjeku Allah Uzvišeni će biti pomoćnik, pomagač i zaštitnik na obadva svijeta”

وَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَ لِسَانِهِ غَيْرُ اللهُ

“a kome na srcu i na jeziku bude nešto drugo osim Allaha,”

فَحُضْمُهُ وَ مُنْتَقِمُهُ فِي الدَّارَيْنِ اللهُ

“njemu, takvom čovjeku i na ovom i na budućem svijetu i protivnik, parničar, i osvetnik koji mnogo kažnjava – biće Allah!” [...]²⁸

U ove riječi bremenite značenjima Ahmed-ef. je pretočio svoj odnos prema Bogu, ovosvjetovnom i onosvjetovnom životu, ali je ukazao i na jednu bitnu, a u današnje vrijeme neprepoznatljivu, odliku dera iskazanu i u jednom od stavaka naznačenih u zahtjevu upućenom Odboru IVZ-a Tuzla, u kojem obrazlaže prirodu svoga rada i djelovanja:

”Ne dozvoljava se nikakav razgovor o politici, kako politici društva, tako ni o politici IVZ. Rad i obred je strogo religijski.”²⁹

U skladu s tradicijom *mesnevihanstva* ders se odvijao ovim slijedom:

1. pročita se stih (*beyt*) na perzijskome jeziku;

²⁸ Ovo je nekoliko prvih rečenica kojima je Ahmed-ef. počinjao ders iz *Mesneviye*.

²⁹ Zahtjev za formiranje katedre za *Mesneviyu* od 25. septembra, 1990, stavak 4.

2. prevede se značenje stiha;
3. daje se tumačenje stiha.

Veoma je važno, budući da je gnostička ravan sama po sebi beskonačno slojevita da tumačenje bude u skladu s duhovnom razinom slušateljâ, odnosno da pruži odgovarajući i potreban odgovor svakom pojedinačnom slušatelju, tragaocu – *tāleb* za znanjem. Samo tako može biti zadovoljen krajnji cilj dersa *Mesnevije*, a to je *iršād* – uputa slušateljâ koji prisustvuju dersu.

Vodeći računa o intelektualno-duhovnoj razini slušateljâ koji su prisustvovali dersu, Ahmed-ef. tumačenja bila su “umjerena” i “odmjerena”, iskazana u nekoliko značenjski potpuno jasnih rečenica koje su, tek u naznakama, sadržavale i gnostičke elemente. Pozivajući slušatelje na stalnu usredsređenost na značenje stihova i promišljanje o njima, u konačnici je svakom ponaosob prepuštao da sam uzme pouku iz kazanoga koliko su mu to dopuštale njegove duhovne predispozicije. Ali, bilo je i dersova na kojima je Ahmed-ef., kako bi izbjegao mogućnost krivog razumijevanja stiha, slušateljima davao detaljna i iscrpna tumačenja. Kao primjer poslužit će ovaj stih:

آن که بُد نزدیک ما نامش منی پیش حق این نقش بُد که با منی

Ânkji bûd nezdîkji mâ nâmeš menî – piši Hak in nakš bûd kji bâ menî.

Ono što mu je kod nas ime MENI, menija, (ljudsko sjeme) / to je pred Istinitim Bogom, dželle šanuhu, i kod Njega zapisano kao BA MENI – sa Mnom!

Nakon opširnoga komentara stiha kojem je posvetio cijeli jedan ders, Ahmed-ef. na kraju je kazao:

”I pisac *Mesnevije* Mevlana Dželaluddin Rumi, kuddise sirruhussami, hazretleri, a i mnogi stariji mesnevihani, predavači *Mesnevije*, bojali su se da među slušaocima ne bude kakav nedorastao čovjek koji neće moći pravilno shvatiti ono što se kazuje. Zato je Mevlana ponekada zaustavljao svoje razmišljanje i prekidao temu, pa prelazio na drugu, a naši stari su obično *Mesneviju* kazivali samo u zatvorenom krugu, samo za ljude koje su ocijenili dovoljno spremnim da slušaju *Mesneviju*, a nisu ta predavanja držali na javnim mjestima, u džamijama, naprimjer. Toga se i ja pribojavam, ali budući da nemamo druge mogućnosti, činimo to u ovoj džamiji, hvala neka je Allahu Uzvišenome koji nam to omogućuje.

Zato vi slušaoci, pokušavajte da iz ovih kazivanja uzmete i razumijete cilj, svrhu kazivanja, a ne samo radnju u koju je taj cilj zavijen i omotan. Tako ćete doći do srži, do biti onoga što se želi kazati, jer inače može da bude više štete od kazivanja, nego koristi. Ali, nemojte ni ovo shvatiti kao moje odbijanje vas od slušanja ovih predavanja, nego kadgod možete slušajte i razumijevajte koliko znate i možete. Što vam nije jasno, pitajte ali i to činite u zgodnom momentu, a ne samo kada vama padne na pamet ili kada vam odgovara iz drugih razloga, jer možda tada meni nije moguće ili nije mi podesno da vam odgovoram, pa nemojte reći da vas odbijam kada ne mogu da vam odgovorim onako kako i kada bi vi željeli.

I neka se zapamti i ovaj slučaj, kada je jedno cijelo predavanje iz *Mesnevije* utrošeno u tumačenje i objašnjavanje samo jednog jedinog bejta iz *Mesnevije*. Ja, sićušni derviš Ahmed Nuruddin vas slušaocce *Mesnevije* molim da mi halalite što sam vas zadržao ovoliko vremena a za svo to vrijeme kazao vam samo jedan bejt iz *Mesnevije*. Unaprijed vam hvala!”

*Džumadel ula 1414. H. g./oktobar, 1993. m. g.*³⁰

Ders iz *Mesnevije* Ahmed-ef. završavao je dovom koju je učio u svakoj prilici, potcrtavajući njena duboka značenja koja su akcentirana na srce kao duhovno središte čovjekove samospoznaje i zbilju čovjekova bića tragom koje idu svi ostali organi i čija je ispravnost i čistota uvjet duhovnoga napredovanja:

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

“O naš Rabbe, o naš Gospodaru, ne daj da naša srca skrenu s pravog puta nakon što si nas Ti uputio na Tvoj pravi put i daruj nam Svoju Milost. Ti si najveći Darovalac!”

te Mevlaninim riječima:

إِنَّ نَهْ نَجْمَسْتُ وَ نَه رَمَلَسْتُ وَ نَه خَوَابُ - وَ حِي حَقِّ وَ اللّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ

“Nije ovo gatanje po zvijezdama, nije horoskop, niti je ovo šaranje po pijesku što vjetar izbriše, niti je san. Ovo je objava od Istinitoga Boga, dželle šanuhu, a Allah najbolje zna šta je pravo i ispravno.”

³⁰ Prijevod i komentar stiha br. 1268, *Mesnevija* I (prema numeraciji Ahmed-ef. rukopisa).

“Knjiga” derviša Ahmeda Nuruddina

Svoj život Ahmed-ef. “oslikao” je u nekoliko rečenica u kojima je pobrojao svoja ovosvjetovna zvanja i onosvjetovne “titule”. Imajući u vidu činjenicu da je on živio ovosvjetovni život u punoj svjesnosti o značenju sadržanom u hadisu o *ihsānu*, svaka napisana riječ nosi veliku značenjsku težinu i duhovnu snagu. Ali, kada se ove riječi motre u kontekstu metaznačenja koja će biti ozbiljena na Dan u kojem će Ahmed-ef. sa “Knjigom svojom”³¹ stati pred njegova voljenoga Velikoga Dosta, Allaha, dželle šanuhu, ta težina i snaga postaju nesamjerljive. Znao je Ahmed-ef., bilježeći ove riječi na papir, da za svaku valja “račun polagati” i da li je djelom potvrđena bila, odgovor dati. Njegov izričiti stav da niko ne smije izostaviti niti promijeniti nijedan harf iz ovih titula, jasan je odgovor na svaku moguću zapitanost onih koji budu čitali ove redove:

Derviš hadži Ahmed Nuruddin, to jest, Ahmed b. Omer b. Hasan b. Mehmed Mešić, penzioner iz Tuzle, kod ljudi poznat kao: kadija – šeriatski pravnik, islamski teolog, profesor orijentalnih islamskih jezika i Mesnevihan – prevodilac i predavač Mesneviye, a kod Allaha Uzvišenoga: abdi-zelil – najsitniji i najsiromašniji rob Allaha Uzvišenoga, zemlja pod nogama salikja-derviša, čuvar naluna derviša nakšibendija, onaj koji plaćući prosi milost Allaha Uzvišenoga!

“(Niko, ama baš niko, nema pravo da iz ovih mojih dunjalučkih i ahiretskih /derviških/ titula izostavlja ili mijenja ni jedan harf, a kamoli riječ. Hoću, dakle, da se ovo sve i štampa!)” ■

Path of spiritual knighthood of effendi Ahmed Mešić

Mubina Moker

Summary

This paper is a modest attempt to represent the figure and work of a great teacher and *mesnevihan* (*scholar of the Mesnevi*) from Tuzla, effendi Ahmed

³¹ “Onaj kome se knjiga njegova u desnu ruku njegovu da, reći će: *Evo vam, čitajte knjigu moju, ja sam čvrsto vjerovao da ću račun svoj polagati*” (Kur’an, *Al-Hāqqa*: 19–20).

Mešić, also known as Kadija (Shar'ia judge), on the occasion of the 20th anniversary of his death. The paper deals with effendi Ahmed's *tarikāt* (the path that one must take to reach Allah) in the light of the *Mesnevi*. His work on the *Mesnevi* was observed from two perspectives: the theoretical and practical. At the theoretical level effendi Ahmed's translation of the first volume of the *Mesnevi* into Bosnian was presented along with his comments and authentic way of "communicating" with this renowned work of Rumi. At the practical level effendi Ahmed is presented as a *Mesnevi* scholar and the founder of the Department of *Mesnevi* Scholarship in Tuzla. Each segment of effendi Ahmed's work is largely presented through his own words and attitudes being expressed in his comments with regard to the translation of the *Mesnevi*.

Key words: Ahmed Mešić, *Mesnevi*, *Mesnevi* scholar, *Mesnevi* scholarship, *tarikāt* ■

Izvori:

- Hoġvīrī, Abū al-Hasan (1376/1997), *Kašfol-mahġūb*, tashīh: V. Žukovskī, Entešārāt-e Tahūrī: Tehrān
- *Kur'an s prevodom*, Besim Korkut, Sarajevo, Orijentalni institut, Sarajevo 1978.
- Mešić, Ahmed, neobjavljeni *Pogovor* prijevodu prvog sveska *Mesnevije*
- Mešić, Ahmed, neobjavljeni *Predgovor* prijevodu prvog sveska *Mesnevije*
- Moker, Mubina (2007), *Duhovne postaje poslanikā u svjetonazoru šejha Attāra*, Naučnoistraživački institut Ibn Sina Sarajevo,
- Muftić, Teufik (1997), *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo
- Rūmī, Dž. M. (1378/1999), *Masnavī Ma'navī*, be tashīh wa pīšgoftār 'Abdol-Karīm Sorūš, Entešārāt-e 'elmī va farhangī, Tehrān
- *Tarġome-ye Resāle-ye Qoše'yriyye* (1374/1995), bā tashīhāt va estedrākāt B. Forūzānfar, Entešārāt-e 'elmī va farhangī, Tehrān
- Zahtjev za formiranje katedre za *Mesneviju* (1990)